

ՀԱՐԱԹ, 6 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 2016Թ.
№ 4 (380)

Սյունիաց Երկիր

www.syuniacyerkir.am

Քշանում եմ
Մեմ մեր մասին բան չենք
ասում,
Մեր բերանը խցանում ենք:
Կայծիկ-կայծիկ, գլոր-գլոր
Իրար գալիս, խսանում ենք:
Լինել է ղեկ, մենք լինում ենք,
Երեսուցի քաղցր գլխին,
Մեր լինելով շարժ մերժում,
Բարին է, որ խցանում ենք:
Բաց ենք անում իմքներս մեր
ճանադարի ծուռ ու շիտակ,
Վսակ-վսակ գեթ ենք դառնում,
Ո՛վ է ասում լճանում ենք:
Արս ու հովիտ ոսկերն ընկնում,
Վիզ ենք ծոռում, որ մեզ խմեն...
Օտարներ են խեղճ ու կրակ,
Եվ խղճում ու խեղճանում ենք:
Աշխարհը փուռ... փուռ
աշխարհում
Այսօր փուռ ու փշերի մեջ,
Ի՛նչ իմանաս, մենք էլ գուցե,
Ի՛նչ-որ շափով փչանում ենք:
Ի՛նչ է ասում ձեր խիղճը ձեզ,
Երբ մեզ ֆոտոփուռ են անում
Փուռերը այս փուռ աշխարհի,
Եվ մենք այսպես փչանում ենք:

ՀԱՍՏ ՍԱՀՅԱՆ

Հայոց բանակի կազմավորման 24-ամյակը

Հայոց բանակի կազմավորման օրվան նվիրված ամեն տարվա միջոցառումները, թվում է, ձեռով են բովանդակությանը նման են, բայց դրանք ավելի շատ ամփոփիչ հաշվետվություն են, հաջողությունների արձանագրում, անելիքների նախանշում:

Մարզկենտրոնում հայոց բանակի կազմավորման 24-ամյակի կապակցությամբ ավանդական կազմակերպվող լայնամասշտաբ միջոցառումները զորամասի զինվորների մասնակցությամբ օբյեկտիվ պատճառով տեղի չունեցան: Բանակի օրվան նվիրված միջոցառումները մեկնարկեցին ԳՅ ՊՆ Կապանի N գորամասից: Բաղաբաղադրյալ հուշահամալիրում ծաղկադրումից հետո մշակույթի պալատի փոքր դահլիճում տեղի ունեցավ հանդիսավոր նիստ եւ տոնական համերգ՝ մշակույթի կենտրոնի անհատ կատարողների ու երգչախմբի մասնակցությամբ:

Սյունիքի մարզպետ Սուրեն Խաչատրյանի անունից տոնի առթիվ շնորհավորական խոսք հղեց փոխմարզպետ Վաչե Գրիգորյանը: Իր ուղերձում մարզպետը մաղթեց խաղաղություն, քաջառողջություն, իսկ մեր բանակի սպայական կազմին ու զինվորներին՝ դժվարին ու պատվաբեր ծառայության իրականացման ընթացքում՝ հավատ, անկոտրում կամք ու վճռակամություն:

Քաղաքապետ Աշոտ Հայրապետյանը, շնորհավորելով տոնի առթիվ, շնորհակալագրեր եւ նվերներ հանձնեց ԳՅ զինված ուժերի ինը ծառայողի եւ ԵԿՄ Կապանի բաժանմունքի երեք անդամի:

Քաջարանում տոնական օրվան նվիրված միջոցառումները մեկնարկեցին Եղբայրական հուշահամալիրից, որտեղ ավանդական ծաղկադրումից հետո հոգեհանգստյան կարգ մատուցեց հոգեւոր հովիվ տեր Շիրակ քահանա Խանոյանը: Միջոցառման ներկաներն այցելեցին նաեւ Արցախյան ազատամարտի զոհվածների հիշատակի թանգարան: Իսկ քաղաքի մշակույթի պալատում տեղի ունեցած հանդիսավոր նիստի ընթացքում մի շարք ազատամարտիկներ եւ զինվորական-

Մարզի հանքարդյունաբերական ձեռնարկություններում վիճակը շարունակում է մնալ լարված

Հրապարակվել է հանրապետության առաջին հազար խոշոր հարկ վճարողների ցանկը, որը թույլ է տալիս ընդհանուր դատողություններ անել նաեւ սյունիքյան տնտեսության գլխավոր ճյուղի՝ հանքարդյունաբերության եւ մասնավորապես հանքարդյունաբերական երեք խոշոր ընկերության գործերի վիճակի մասին:

Ամուսնալուծությունն ընտանիքի ինքնասպանությունն է

ԱՐՄԻՆԵ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ինչպես հայ վիպասան Սուրաբան է ասել, «Ազգերի գորությունը ընտանիքների մեջ է: Ձորավոր է այն ազգը, որն ունի գորավոր ընտանիքներ: սիրով, միությանը, առաքինի եւ հավատարիմ կենսակցությամբ ապրող ընտանիքներ»: Բայց այսօր առանց համապատասխան հետազոտություններ անելու անգամ, անգեղ աչքով կարելի է տեսնել, որ հայ ընտանիքի ինստիտուտը ծգնաժամ է ապրում:

Ինչպես մի հրապարակման մեջ է ավելում, հայկական ընտանիքի մոդելը եվրոպականի եւ ավանդական հայկականի պատվաստ է, որ ունի եւ իր դրական, եւ բացասական կողմերը: Քննարկվող թեմայից չչեղվելու համար չենք անդրադառնա այն երեւոյթներին, որոնց հան-

դիպում ենք ներկայիս հայկական ընտանիքներում: Ժամանակ առ ժամանակ լսելով հանրապետության հոգեբաններին, սոցիոլոգներին, դիտելով համապատասխան կառույցների վիճակագրական տվյալները՝ ցավալիորեն արձանագրում ենք այն փաստը, որ այլեւս հայ հասարակությունում ամուսնալուծությունը դարձել է «օրինաչափ» երեւոյթ: Եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ մոտ 40-50 տարի առաջ, էլ չենք խոսում ավելի վաղ ժամանակների մասին, ամուսնալուծված մարդուն մատով էին ցույց տալիս, ապա այսօր այլեւս հասարակության կարծիքին զոհ գնալն արդիական չէ: Մարդուն մեկ անգամ է հնարավորություն տրվում ապրելու եւ այն պիտի լիարժեք օգտագործել՝ սեփական անձի երջանկությունը չզոհաբերելով հասարակական կարծիքին, դարերով ամրագրված ավանդույթներին: Բայց մյուս կողմից էլ այս ստաճելակերպը հան-

գեցնում է ամուսնական՝ հատկապես վաղ շրջանի տարիներին առաջացող ամենաչնչին խնդիրների դեպքում անգամ ամուսնալուծվել երիտասարդներն այսօր շատ հաճախ պատրաստ չեն լինում պայքարելու, աղջիկները ձգտում են ամուսնանալ նրանց հետ, ովքեր ունեն կահավորված բնակարան, մեքենա եւ այլն, իսկ տղաներն էլ ձգտում են արդեն կայացած, ինչու չէ նաեւ բարձր աշխատավարձով աղջիկների հետ ամուսնանալ՝ պատասխանատվությունը նվազեցնելու համար եւ այլն: Արդյունքում համատեղ խնդիրները կարծեք պակասում են, եւ յուրաքանչյուրը սկսում է ապրել սեփական անձի հաճույքների համար, իսկ խնդիր առաջանալու դեպքում էլ պայքարելու տարբերակներ չեն կարողանում գտնել. չէ՞ որ ամեն ինչ ժամանակին պատրաստի էր մատուցվել:

Իհարկե, անվերջ կարելի է խոսել ներկայումս հայկական ընտանիք մուտք գործած ավանդույթների մասին, բայց փորձենք ներկայացնել հոգեբանների ամուսնալուծությունների պատճառների վերլուծության արդյունքները, որոնք կատարվել են վերջին տարիներին:

ԼՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՐԱ ՀԱՏԱՐ ՀԱՎԱՏԱՄՔ Է ՈՒ ԿԵՆՍԱԿԵՐՊ

Լրացավ Սամվել Ալեքսանյանի 60-ամյակը

Ուղղաասար, 25 օգոստոսի 2013թ.

Շնորհավորում եմ եւ մաղթում արեւշապուհություն

ԱՄՆԱՏԱՅԱՆ

Հարժիսի միջնակարգ դպրոցի հայոց լեզվի եւ գրականության նախկին ուսուցչուհի

Հուզմունքից դողում եմ ձեռքերս, բերկրանքից ուռչում է կուրծքս, սիրտս ծփում է ծով ուրախությամբ:

Ես այն երջանիկներից եմ, ում բախտ է վիճակվել 75 տարիների գազափից հետ նայել ու հիշել...

...Հիսունամյա աշխատանքային գործունեության ընթացքում սիրել եմ բոլոր աշակերտներինս. նրանք խելացի էին, ուշիմ, ընթերցասեր, աշխատասեր, մարդասեր, հայրենասեր:

1966-ին եր: Խանդավառ երիտասարդ էի՝ նվիրված աշխատանքիս, սիրով, գործով լի: Կարծես երեկ եր:

...Չորրորդ դասարան, տասնութ կայծակտուն աչքեր, խելացի դեմքեր: Սակայն ամիսները, տարիները ընդհանուրից զատեցին մեկին: Չափից շատ լրջություն, փոքրիկին ոչ հատուկ մտքի խորություն, խելացի պատասխաններ. ահա թե ինչը նպաստեց զատվելուն:

Աչքիս առջև եմ մաքուր, կոկիկ տետրերը, ստեղծագործական շարադրությունները՝ գրված մեծ ներշնչանքով, նվիրված մարդուն, հայրենիքին, բնությանը, աշխատանքին:

Գրականությունը նրա տարերքն էր: Բոլոր գրողների ստեղծագործությունները հավասարապես ուսումնասիրում եւ մեկնում էր: Հիշում եմ, երբ անցնում էինք Բաֆֆու կյանքն ու ստեղծագործությունը, պատմեց «Սամվել» վեպի սյուժեն: Պատմեց Բաֆֆուն հատուկ ճոխ հայերենով: Իսկ իմ հարցին՝

– Ի՞նչ կանեիր դու, եթե քո ծնողներն էլ այդպես վարվեին: Նա պատասխանեց.

– Իմ ծնողներն այդպիսի բան չէին անի: Նա հետաքրքրասեր էր: Դեռես պատանի, «Գարուն» ամսագիր էր ընթերցում:

Նոյյան տապանի մասին նոր տեղեկությունները դասընկերներին էլ էր հասցրել պատմել:

Ես նրա մեջ տեսնում էի ապագա մեծ գրականագետին: Սակայն... Պատմաբան, գրականագետ, ուսումնասիրող, լրագրող... Այսօր՝ Սյունյաց աշխարհի Տարեգիր-Մուցետիկ:

Ի՞մ Սամվել, Սամվել Ալեքսանյան, ի՞մ հպարտություն, ի՞մ ուրախություն: Վաթսունամյա իմ աշակերտը փայփայում է իր մտքի ու ջանքի ծնունդ «Սյունյաց երկիր» թերթը: Լրագրողին հատուկ սրությամբ, զգոնությամբ, պատասխանատվությամբ թերթի էջերում լուսաբանում է մեծ

ու փոքր իրադարձություններ, հոբելյաններ, անթեղների տակից հանում է լուսավոր դեմքեր, պրպտուն մտքով գտնում մանրամասներ նրանց գործունեության մասին:

Ես «Սյունյաց երկիր» թերթի պարտաճանաչ ընթերցողներից եմ: Սեղանս զարդարում են Ակսել Բակունցին, Համո Սահյանին, Աշուղ Աշոտին, Գրիգոր Տաթևացուն, Մովսես Խոտանանցուն, Սերո Խանդավազին եւ էլի շատերին, Հայոց երկրի հարավային դարպասն ամուր պահող բնակավայրերին նվիրված հատուկ համարները:

Ընթերցում եմ թերթի լուսավոր էջերը, հիանում եւ զարմանում նրա մտքի ելելուցնով, հետաքրքրասիրությամբ, ոգորունով եւ որոնունով: Եվ ...

Եվ հպարտանքով խորիմ եմ, որ ես այն հաջողակներից եմ, ում աշակերտն ուսուցչի մտքին ճախր է տալիս եւ հասցնում աշխարհներին:

Սամվել, այսօրվա հոբելյարը դու ես: Ընդհավորում եմ եւ մաղթում արեւշատություն:

Թող միտքը միշտ պայծառ ու արեւափայլ լինի, գրիչը՝ հատու, ձեռքը՝ ամուր, գիրդ՝ հիշատակող:

Ինչ-որ բնագավառի որեւէ անձի գործունեության վերաբերյալ դրվատանքի խոսք ասելու ցանկությունը մարդու մեջ այն ժամանակ է առաջանում, երբ տվյալ բնագավառի ներկայացուցիչն իր օժտվածությամբ վերջինիս զարմացնելով՝ միաժամանակ նրա համակրանքին է կարողանում արժանանալ:

Սամվել Ալեքսանյանի մասին խոսք ասելու, նրա լրատվական գործունեությունը ավելի մեծ լսարանի առջև գոնե մի քանի գրավոր նախադասությամբ արժեւորելու ներքին ցանկություն վաղուց ունեի: Իսկ երբ վերջերս Վահանավանքի 1100-ամյակին նվիրված «Սյունյաց երկիր» թերթի 30 (271) համարում կարդացի Սամվել Ալեքսանյանի առաջնորդող խմբագրականը, այնպիսի ոգեւորություն ու զարմանք էր պարուրել ինձ, որ իմ ցանկության իրականացումը հետաձգելը, երեւի թե, արդեն պարտքի զգացողության վերածված, կծանրանար հոգուս վրա: Եվ հիմա ուզում եմ իմ խոսքը սկսել ոչ թե ինձ անընդհատ զարմացնող նրա լրատվական գործունեությունից, այլ հիացնելու չափ զարմացրած հենց վերոնշյալ խմբագրական հոդվածից:

Ովքեր ծանոթ չեն «Սյունյաց երկիր» թերթում տպագրված Սամվել Ալեքսանյանի հիշյալ առաջնորդող խմբագրականին, նրանց համար պիտի ասեմ, որ այն Վահանավանք հոբելյարի դարավոր գոյությունը փառաբանող մեծարման «կենցաղախոսք» չէ, որ նման դեպքերում, սովորաբար, հավուր պատշաճի գրվում է: Խմբագրականն իրականում, մեր պատմության հակասություններով լեցուն մի դարաշրջանի հոգեւոր, աշխարհիկ եւ քաղաքական համայնապատկերի վրա, Վահանավանքի ծնունդն ու գործունեությունը ներկայացնող պատմագիտական ամփոփ խոսք է, որում հեղինակը վանքի կառուցման, անվան, տարածաշրջանային առաքելության, նրա հոգեւոր առաջնորդների նկարագրերի եւ ճակատագրերի հետ կապված հարցերը լուսաբանելով՝ կարողանում է նաեւ դրանց համատեքստում ընդհանրական անդրադարձներով, որն անչափ գնահատելի է, տեսանելիորեն ուրվագծել Սյունյաց աշխարհի մի շատ ընդգրկուն ժամանակաշրջանի պատմական պատկերը:

Ինչպես չզարմանալ, երբ հեղինակը մի վանքի հոբելյանական տարեդարձի առիթով խմբագրական հոդված գրելու համար, պատմության հարցերով զբաղվող գիտնականի հետեւողական ջանասիրությամբ եւ բարեխղճությամբ ուսումնասիրել է այդ վանքի կառուցմանն ու գործունեությանը վերաբերող համարյա ողջ պատմական գրականությունը եւ պարզ ու անպաճույճ, պատմական պատուհի վերածած իր խոսքի մեջ հայտնի փաստերն ու եղած կարծիքներն ի մի բերելով, համադրելով ու հակադրելով՝ կարողացել խնդրո հարցում ունեցած իր տեսակետները պատմագիտության բնախոյզ ոգուն հարազատ շարադրանքով հստակորեն հիմնավորել:

Ասվածին միայն կավելացնեմ, որ Վահանավանքի 1100-ամյակի կապակցությամբ Սամվել Ալեքսանյանի գրած խմբագրականը պատմագիտական թեզ կոչվելու բոլոր ատրիբուտները միանշանակ ունի: Սակայն այդ հավակնությամբ այն գիտական աշխարհին ներկայացնելու դեպքում, ըստ իս, լրատվական հոդվածի ոճական տարրեր պարունակող մի քանի փոքրիկ հատվածներ պիտի վերաշարադրվեն:

Անկեղծորեն պիտի խոստովանեմ, որ երկար ժամանակ Սամվել Ալեքսանյանի լրագրողական խոսքին ծանոթ չլինելով՝ նրա կարողություններին լուրջ չեմ վերաբերվել: Եվ դրա հիմնական պատճառը թերեւս այն էր, որ Խորհրդային Միության տարիներին, երբ նույնամասն հերթապահ նախադասություններով ողողված էին բոլոր լրատվամիջոցները, ես թերթ կարդալուց խորշում էի: Թերթի հանդեպ տածած իմ հակակրանքն այնքան խորն էր նստվածք տվել, որ անգամ անկախություն ձեռք բերած Հայաստանի Հանրապետության սկզբնական տարիներին, երբ նորաստեղծ թերթերը, հենցիկ հետ մրցության մեջ մտած, հետաքրքիր հոդվածներով հեղեղում էին մեր իրականությունը, իմ նախկին տրամադրվածությունն անենեւի՞ն չէր ուզում զիջել իր դիրքերը:

Իսկ երբ վերջապես սկսեցի թերթ կարդալը «սովորել», տեսա, որ փլուզումների մեջ հայտնված անկախացած Հայաստանի տեղեկատվական դաշտին պատուհասել է մի նոր շատ ցավալի իրավիճակ, որում «հարգի» էին խոսքի ազատության ինքնանպատակ պատկերացումներն ու ստահակության հասնող լրատվական

*Երբ Նարժիս գյուղի անունն եմ լսում,
Գոռ խաշնարածի հիացքն եմ տեսնում,
Ով իր հոտաղը փարել սարերին՝
Ծիրանի փողն էր ներշնչված փչում...*

*Իշխանասարի զովաշունչ սյուրը
Նով էր անում մեր զմրուխար դաշտերին,
Իսկ մի մշակ էլ իր հողն էր հերկում՝
Իմ «Սյունյաց սարեր» տաղիկը շուրթին...*

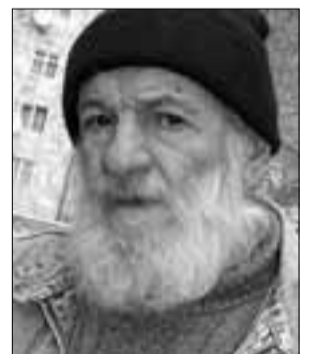

*Այս տողերը նվիրում եմ
իմ լավ բարեկամին՝ Սամվել
Ալեքսանյանին:
Գուսան Աշոտ*

1988թ.

ՌՈՔԵՐՏ ԿԱՍՈՅԱԼ

Գեղանկարիչ
30 հոկտեմբերի 2013թ.

Գաղափարներն են են տիրում աշխարհին, իսկ բանականության եւ զգացմունքի, ազատության եւ անհրաժեշտության, անհատականի եւ հանրայինի բախումների արդյունքում ծնվում է առաջընթացը: Ս.Ա.-ն իր ապրած կյանքով ու գործով հավաստում է այդ ճշմարտությունները եւ ապահովում անցյալի ու ներկայի կապը: Եվ այդ ամենը՝ համարից համար:

...Աստված գտնում է ընտրյալներին, եւ նա է ընտրյալը: Այո՛, մեր մեջ նա է ընտրյալը: Եթե նա չէ, ապա ուրիշ ո՞վ է:

Որպես գեղագետ ընդհանրացնում է պատմական կերպարներն ու իրադարձությունները եւ խցկում շրջանակի մեջ: Ս.Ա.-ն վեր է լուծում մերօրյա իրադարձությունները, ոչ պետքականը մեզանից հանելու անողոք քայլեր անում, մտածում է, բանավիճում, առաջարկում, դիտարկում... Երբեմն էլ իբր թե համաձայնում է, բայց իրենն է անում: Նայեք թերթի բացառիկ համարները՝ նվիրված Ակսել Բակունցին, Սուրբ Գրիգոր Տաթևացուն, Նիկողայոս Ադունցին, Խաչատուր Աբովյանին, Մելիք Յայկազնին, Գորիսին, Վահանաձևներին... Դրանցից յուրաքանչյուրը մի յուրատեսակ հանրագիտարան է, որոնց մեջ, ցանկության դեպքում, կարելի է սպառնիչ տեղեկություններ գտնել տվյալ թեմայի վերաբերյալ:

Կան մարդիկ, ովքեր, չնայած առկա դժվարություններին, գնում են իրենց ուղեցույց աստղի հետեւից: Եվ այդպիսիներից է ինքը՝ Ս.Ա.-ն: Իսկ ո՞վ է ի վերջո Ս.Ա.-ն: Նա Սամվել Ալեքսանյանն է՝ մեր ընկերը, մեր բարեկամը, մեր օրերի ճշմարիտ մտավորականը եւ «Սյունյաց երկրի» խմբագիրը:

Ողջույն քեզ՝ իմ ժողովրդի պայծառ զավակ...

Հանքարդյունահանումն ու Մեղրի գետի ավազանի ճակատագիրը

ԼԵՎՈՆ ԳԱԼՍՅԱՆ
Աշխարհագրագետ

Վերջին տարիների ընթացքում էլ ավելի է մեծացել Հայաստանի մետաղական օգտակար հանածոների պաշարների նկատմամբ տարբեր տեղական և օտարերկրյա ընկերությունների հետաքրքրությունը: Դա մեծամասամբ պայմանավորված է ընդերքօգտագործման ոլորտը կարգավորող օրենսդրության փոփոխությամբ, պետական լիազոր մարմինների կողմից այդ գործունեության իրական էկոլոգիական վտանգները գնահատելու ցանկության բացակայությամբ և վերահսկողության չափազանց ցածր մակարդակով:

Իսկ իրականությունն այն է, որ բնական միջավայրի վրա շատ լուրջ բացասական ազդեցություն կարող է ունենալ նույնիսկ փոքրածավալ մետաղական հանքավայրերի շահագործումը: Որպես օրինակ վերցնենք Մեղրի գետը, որի ջուրը միշտ աչքի է ընկել իր մաքրությամբ ու բարձր որակով: Նաև այդ ջրից են օգտվում տարածաշրջանի բնակիչները՝ խմելու, կենցաղային, ոռոգման և այլ նպատակներով: Հիմա էլ դա բարեբախտաբար հիմնականում դեռես ապրպես է. Մեղրի գետի ջրի որակը լավ (II) դասի է, բացառությամբ գետի միջին հոսանքի մոտ 3 կմ-անոց՝ Թխկուտ գյուղից մինչև Վարդանիճուր գյուղը ընկած հատվածը, որտեղ ամռան և գարնան ամիսներին դիտվել է ջրի վատ (V) որակի դաս (ջրի որակին վերաբերող բոլոր տվյալներն ու աղյուսակները վերցված են USAID-ի «Մաքուր էներգիա և ջուր» ծրագրի կողմից կազմած «Հարավային ջրավազանի կառավարման պլանի նախագծից»):

Ի »ժ ժՅ ՄՂ 1
Բնական հարց է առաջանում, թե որոնք են գետի այդ հատվածում ջրի որակի այսպիսի կտրուկ վատանալու պատճառները: Պարզվում է, որ այդ մասում ջուրն աղտոտված է մի շարք մետաղներով՝ քրոմ, երկաթ, մանգան, կոբալտ, նիկել և այլն, որոնք էլ հենց հանքարդյունահանման հետևանք են: Ընդամենը մի քանի տարի շահագործված Լիճքավազ-Թեյի, Այգեճորի և Տերտերասարի հանքավայրերի տարածքում ձեռավորված մակերևութային հոսքերն ու ընդերքօգտագործման թափոնների կուտակումներից առաջացած հետադարձ հոսքերն

են հենց հանդիսանում այս ամենի պատճառը: Գարնանային հորդացումների և ամառային վարարումների ժամանակաշրջանում, ձմեռային և հորդառատ անձրևների հետեւանքով, հանքավայրերից ձեռավորված մակերևութային հոսքերը՝ հագեցած հանքանյութի բարձր պարունակությամբ, լցվում են ջրային պաշարների մեջ՝ աղտոտելով գետերի այդ հատվածները:

Իսկ տարվա չորային ժամանակահատվածում հանքավայրերի տարածքից պղնձով, մոլիբդենով, քրոմով, մանգանով և այլ ծանր մետաղներով հագեցած փոշին քամիների միջոցով տեղափոխվում է մոտակա տարածքներ ու բնակավայրեր՝ աղտոտելով բնական միջավայրը և առաջացնելով մարդու առողջության համար բարձր ռիսկեր:

Հատկապես մեծ վտանգ են ներկայացնում և ջրի աղտոտման հիմնական պատճառ են հանդիսանում Թխկուտ գյուղի մոտ՝ անմիջապես Մեղրի գետի ողողատում գտնվող Լիճքավազ-Թեյի ոսկու հանքավայրի արդյունաբերական թափոնների լցակույտերը, որոնք ուղղակի անտեղության են մատնված: Այդ հանքավայրը ժամանակին շահագործել է «Սիփան-1» ՍՊԸ-ն, այնուհետև ավստրալիական «Այբիիան Ռիսորսիզ» և «Թամայա Ռիսորսիզ» ընկերությունները: 2010 թվականից

ՆՈՒՍՏԱՎԱՐԸ. Գ. ԱՄԻՆՅԱՆ

աղտոտելով գետի հունը: Հաշվի առնելով աղտոտման շարունակական բնույթն ու ինտենսիվությունը՝ կարելի է վտահաբար ասել, որ ջրի ամենավատ (V) որակի դասի տարածման հատվածը ժամանակի ընթացքում զգալիորեն կմեծանա:

Ներկայացված աղյուսակից պարզ է դառնում, որ Թխկուտ բնակավայրից ներքե Մեղրի գետի ջուրը դառնում է խմելու-կենցաղային և ձկնաբուծության օգտագործման համար ոչ պիտանի, իսկ ոռոգման համար՝ միայն չափավոր սահմանափակմամբ: Եվ այս ամենը, ինչպես նշեցինք վերևում, ընդամենը 3 փոքր հանքավայրերի մի քանի տարվա շահագործման արդյունքում:

Տես ցանկ 2
Ըստ ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության տվյալների՝ Մեղրի գետի ավազանում ներկայումս շահա-

գործման իրավունք ունեն 6 հանքավայր՝ Լիճքի պղնձի, Մեղրասարի, Լիճքավազ-Թեյի, Տերտերասարի ոսկու, Այգեճորի պղնձ-մոլիբդենային կենտրոնական և Թխկուտի տեղամասերի հանքավայրերը: Նույն աղբյուրից տեղեկանում ենք նաև, որ երկրաբանական ուսումնասիրություններ են իրականացվում ևս 7 մետաղական հանքավայրերի և երեսակումների տարածքներում:

Սրանցից օրինակ Լիճքի պղնձամոլիբդենային հանքավայրը գտնվում է Լիճք գյուղի մոտ, Մեղրի քաղաքի և այլ բնակավայրերի խմելու ջրամատակարարման ջրաբաշխիչ համակարգի սանիտարական գոտում: Հանքավայրի շահագործումը նախատեսվում է իրականացնել բաց եղանակով մոտ 40 տարի, ինչը կա-

բնակչության համար կառաջանան առողջական բարձր ռիսկեր:

Այս խնդիրներն առկա են մեր երկրի բոլոր հանքարդյունահանվող տարածքներում, և ինչպես արդեն նշել էինք մեր նախորդ հրապարակումներից մեկում՝ ուղղակի անթույլատրելի է Հայաստանի նման փոքր տարածք ունեցող երկրում կանաչ լույս վառել այս քանակության մետաղական հանքավայրերի շահագործման ճանապարհին: Նաև շատ կուզենայինք հավատալ, որ պետական մարմիններում դեռ մնացել են իսկապես ազնիվ մասնագետներ, ովքեր գիտակցում են բոլոր այս իրական վտանգներն ու պատրաստ են իրենց օբյեկտիվ կարծիքը ներկայացնել թե որոշում կայացնողներին, թե մեր ժողովրդին:

Համահայկական բնապահպանական ճակատ (ԲԲԾ) քաղաքացիական նախաձեռնություն amecofront.net

Ցանկ 1

Մեղր	Դիտարկվող տեղանկարներ	Ջրի որակի դաս	Ջրի որակի դասը պայմանավորող ցուցանիշներ	Ջրի որակի վրա մշտնա ձև գտնվողները
Մեղրի գետ	Մեղրի գետ	III ըստ	Մաքուր ջուր: ցուցանիշները	
	Թխկուտ գետից 6.5 կմ հեռավոր	IV ըստ	Քրոմ, երկաթ, մանգան, կոբալտ, նիկել	Լիճքավազ-Թեյի հանքավայրի ցանկ արտաթորանքների կոտորակ
	Մեղրի քաղաքից 6.5 կմ հեռավոր	III ըստ	Մաքուր ջուր: ցուցանիշները	
	Կոտորակների մոտ	III ըստ	Մաքուր ջուր: ցուցանիշները	

Ցանկ 2

Մեղր	Մեղր քաղաքից	Մեղրի գետի արտաթորանքային տեղանկարներ		
		Մեղր	Մեղր-Թեյի	Մեղր-Մեղր
Մեղրի գետ	Մեղրի գետից 1.5 կմ հեռավոր	Մեղրի տեղանկարներ	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան
	Մեղրի գետից 1.5 կմ հեռավոր	Մեղրի տեղանկարներ	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան
	Մեղրի գետից 1.5 կմ հեռավոր	Մեղրի տեղանկարներ	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան
	Մեղրի գետից 1.5 կմ հեռավոր	Մեղրի տեղանկարներ	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան	Մեղրից 1.5 կմ հեռավոր է Կոտորակ (Այգեճոր) կայան

շահագործումը դադարեցվել է, սակայն գետի աջ ափին՝ նրա հունից ընդամենը մի քանի մետր հեռավորության վրա գտնվող լցակույտերի և պարզաբանների տարածքի լվացման արդյունքում ձեռավորված մակերևութային հոսքերը, ներհոսելով Մեղրի գետ, աղտոտում են այն ծանր մետաղներով: Գետի ջրում ծանր մետաղների արագ նստեցման հատկության և գետի ինքնամաքման ընդունակության հաշվին, աղտոտման աղբյուրից մոտ 2-3 կմ հոսքով դեպի ներքե գետի ջրի որակը նորից վերականգնվում է մինչև լավ (II) որակի դասի: Սակայն գետի ջրի որակի բարելավման ընթացքում ծանր մետաղները չեն հեռանում ջրային էկոհամակարգից, այլ կուտակվում են հատակային շերտում՝

գործման իրավունք ունեն 6 հանքավայր՝ Լիճքի պղնձի, Մեղրասարի, Լիճքավազ-Թեյի, Տերտերասարի ոսկու, Այգեճորի պղնձ-մոլիբդենային կենտրոնական և Թխկուտի տեղամասերի հանքավայրերը: Նույն աղբյուրից տեղեկանում ենք նաև, որ երկրաբանական ուսումնասիրություններ են իրականացվում ևս 7 մետաղական հանքավայրերի և երեսակումների տարածքներում:

